

in 1830 goed geregeld. De vier, later vijf bisschoppen continueerden op dit punt dan ook zonder meer het beleid van hun voorgangers: de apostolisch vicarissen en de aartspriesters. Nieuw was alleen, dat wat tot dan toe districtseminaries waren geweest met een leiderschap dat verdeeld was over verschillende personen (vice-superior, apostolisch vicaris, aartspriester(s) en president) nu diocesane seminaries werden, die direct en uitsluitend onder de verantwoordelijkheid van de plaatselijke bisschop of 'ordinarius loci' kwamen te staan en als zodanig gezichtsbepalend werden voor het betreffende diocees. Vanuit die optiek gezien moest er dus ook een grootseminarie in het Utrechtse komen. Het is wel opmerkelijk, dat aartsbisschop Zwijssen er zo snel in geslaagd is dit doel te realiseren.

Illustratief voor de zo juist genoemde continuïteit was, dat de statuten, die de aartsbisschop in 1857 vaststelde ten behoeve van zijn nieuwe seminarie Rijsenburg, volledig identiek waren met de statuten die in 1850 voor Haaren waren samengesteld. Ook de statuten, die bisschop Van Hooydonk in 1864 voor Bovendonk uitgaf, verschilden in niets van de statuten die hij als apostolisch vicaris in 1852 voor dit seminarie had ontworpen. Oude plannen, – ze stamden uit de periode 1806-1810 –, die erop gericht waren "om op eene van 's rijks universiteiten de theologische faculteit te bestemmen voor de roomsch-catholijken en aldaar tevens op te richten een theologisch collegie, geschikt naar de behoeften en de bestaande gewoonten bij dat genootschap",⁴⁸ werden niet meer uit de lade gehaald. Bij uitvoering daarvan zou de seminaries immers alleen maar concurrentie zijn aangedaan. Heel de priesteropleiding bleef uitsluitend geconcentreerd op "Kweekscholen van Godgeleerdheid", die hun diocesane verankering altijd hebben behouden. Veel bisschoppen beschouwden hun grootseminarie zelfs als "de voornaamste instelling van het bisdom". Om voor deze instelling steeds voldoende nieuwe aanwas te garanderen zijn de onderscheiden bisdommen tot in het begin van de jaren zestig van de twintigste eeuw gebruik blijven maken van de al genoemde kleinseminaries. Alleen in het Utrechtse hebben er in dit opzicht na verloop van tijd enkele – organisatorische – veranderingen plaatsgevonden, maar die pasten geheel in het diocesaan particularisme, dat vanaf 1853 in katholiek Nederland hoogtij vierde. In 1906 trokken de jezuïeten zich uit Culemborg terug. Het college werd nu een volledig diocesaan kleinseminarie, dat als zodanig tot 1935 heeft gefunctioneerd. In dat jaar werd de opleiding verplaatst naar een nieuw gebouwd kleinseminarie in Apeldoorn. Op dit seminarie was sprake van een ontwikkeling, die ook op de andere kleinseminaries plaatsvond. Daarbij profileerden deze opleidingsinstituten zich

48 . Vgl. P. Albers, *Geschiedenis van het Herstel der Hiërarchie in de Nederlanden*. Eerste Deel, Nijmegen, 1903, 27-28; zie ook 483-484.